

Onderzoeks- en adviesagenda 2024

Aansluiting op Perspectiefnota - leeswijzer

In de perspectiefnota richten wij onze blik op de toekomst. We kijken vanuit het Brabantse perspectief naar de opgaven waarvoor we gesteld staan en hoe we daarmee omgaan.

Dit jaar zijn in de perspectiefnota de ambities uit het bestuursakkoord vertaald naar plannen inclusief een voorstel voor de invulling van de vrije begrotingsruimte. Tegelijkertijd kijken we vooruit naar de opgaven waar we voor staan. Dat doen we onder andere met de jaarlijkse kennis- en onderzoeksagenda, met als doel op basis van kennis te kunnen sturen. In deze agenda is een kort overzicht opgenomen van beleidsvormende of evaluatieve adviesvragen aan onze kennispartners. De agenda is geen statisch instrument, gaandeweg het jaar kunnen nog nieuwe, concrete onderzoeken en adviesvragen worden toegevoegd.

Deze agenda is geënt op de meerjarige strategische kennisagenda. Meerjarig, omdat we beogen met deze kennisagenda verder te kijken, minstens vier jaar, maar ook nog verder. Hierin zijn strategische kennisvragen voor een aantal kennisthema's geformuleerd die spelen rondom de maatschappelijke opgaven en waarop we -als provincie, kennispartners en medeoverheden- de komende periode in gezamenlijkheid het antwoord willen weten.

De strategische kennisvragen wordt samen met onze kennispartners en medeoverheden nader geconcretiseerd en opgepakt. Jaarlijks brengen we een prioritering aan in de kennisthema's en kennisvragen op de meerjarige strategische kennisagenda en maken de vertaling naar een jaaroverzicht kennisvragen met concrete onderzoeks- en adviesvragen die wij als provincie voor het betreffende jaar willen oppakken, inclusief evaluaties ex art. 217a Provinciewet.

Onderzoeken Provincie:

- Onderzoek (ex art. 217a) Doelmatigheid en doeltreffendheid leningen Provincie aan ondernemers
In juni 2023 is een motie aangenomen over het uitvoeren van een art. 217a onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van leningen aan ondernemers. Dit onderzoek is opgestart.
- Onderzoek (ex art. 217a) Evaluatie Beleidskader Waardengedreven digitaal transformeren 2020-2025
Hiervoor is een evaluatie gepland mede omdat dit het laatste jaar is van het beleidskader. Dit onderzoek wordt in de loop van 2024 opgestart.

BrabantAdvies – werkplan 2024

De onderstaande activiteiten en adviesvragen op hoofdlijnen zijn afkomstig uit het werkplan BrabantAdvies 2024.

Vervolg op het Brabants ruimtelijk voorstel

Het Brabants ruimtelijk voorstel is niet, of misschien wel nooit, af. Startpunt is een eerste bod richting Rijk en regio's voor de Brabantse vertaling van de ruimtelijke opgaven in de komende 25 jaar. Dit bod vraagt ook uitwerking en verdieping met het Rijk, maar vooral met de Brabantse regio's. Daarbij wordt betrokken wat de langetermijnsenario's voor demografie en klimaatverandering voor Brabant betekenen voor de keuzes die nu moeten worden gemaakt. Ook in het licht van urgente vraagstukken. De ontwikkelingen in het buitengebied en de verstedelijkingsopgave worden daarbij in beschouwing genomen. BrabantAdvies gaat in gesprek met de provincie over hoe we onze advisering hierin verder vorm kunnen geven.

Brabants Programma Landelijk Gebied (doorloop 2023)

In 2024 geeft BrabantAdvies invulling aan de vraagstukken en dilemma's die samenkomen in de uitwerking van het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG). Verschillende vragen van de provincie hebben hier betrekking op. Die spitsen zich toe op de vraag wat 'bodem en water sturend' betekent, hoe landbouw en natuur zich beter met elkaar kunnen verhouden, wat dit betekent voor de provinciale rol, de beleidskeuzes en de instrumenten. Deze vragen worden meegenomen in het adviestraject voor het BPLG.

Reflectie op provinciale regelingen natuurinclusieve Landbouw (doorloop uit 2023)

Begin 2024 reflecteert BrabantAdvies op de provinciale inzet op natuurinclusief beleid van de afgelopen jaren, waarbij ook het Europees, (veranderend) landelijk en ruimtelijk speelveld wordt betrokken. Daarmee leveren ze input voor de inzet op natuurinclusiviteit binnen het nieuwe uitvoeringsprogramma Landbouw en Voedsel. Daarbij leggen ze ook een verbinding met het BPLG: welke randvoorwaarden, condities gaan straks bepalend zijn en wat vraagt dat van provinciaal instrumentarium?

Voedsel- en landbouwtransitie als integrale opgave

In vervolg op de advisering voor het BPLG en het beleid gericht op natuurinclusieve landbouw, verkent BrabantAdvies de adviesvragen die betrekking hebben op de voedsel- en landbouwtransitie. Een verdere doordenking is hier relevant: het vraagstuk over de potentiële verbreding van de landbouwproductie (met andersoortige teelten voor bijvoorbeeld bouw) vraagt om een andere aanvliegroute dan de inzet op de voedseltransitie waar juist ook de rol van de keten en de consument cruciaal zijn voor een omkering in ons voedselpatroon.

Oriëntatie op brede welvaart en het verdienvermogen van morgen

In samenwerking met Brabantse (kennis)partners verkent BrabantAdvies wat onvermijdelijke ontwikkelingen als schaarste in ruimte, grondstoffen, personeel, energie, betekenen voor Brabantse brede welvaart en het verdienvermogen van vandaag én morgen. In de opgaven voor de toekomst zijn inzet op circulariteit, energietransitie en digitalisering topprioriteit. Dit zijn drie op zichzelf staande ontwikkelingen, maar ze grijpen op onderdelen ook in elkaar. Hoe raken deze ontwikkelingen Brabant vandaag, wat betekenen ze nu voor het Brabants ondernemersklimaat en het sociaal-economische klimaat? Wat vragen de transities van Brabantse ondernemers en wat betekenen deze voor het verdienvermogen van morgen? Maar ook hoe verhoudt zich dit tot vraagstukken als gezondheid en bestaanszekerheid voor Brabanders? En wat betekent dat voor het acteren van de overheid, uiteraard in het bijzonder van de provincie? Daarbij bouwt BrabantAdvies ook voort op de adviestrajecten die in 2023 zijn opgestart.

Missiegedreven innovatiebeleid (doorloop uit 2023)

De provincie Noord-Brabant zet in op doorontwikkeling van het provinciale missiegedreven innovatiebeleid, om zo bij te dragen aan een wendbare en toekomstbestendige economie en aan de maatschappelijke opgaven die in Brabant voorliggen. Om de transities te doorlopen en de kansen daarbinnen te benutten zijn innovaties immers essentieel. Brabant heeft hierin een goede uitgangspositie, met haar sterke clusters en stevige samenwerkingscultuur. Inmiddels is echter in de context van het Brabantse 'innovatielandschap' veel verandering zichtbaar. Schaarstes (zoals die op de arbeidsmarkt, in toegang tot grondstoffen, in ruimte en in toegang tot investeringskapitaal voor opschaling) kunnen aanleiding zijn voor innovatie, maar in samenhang ook juist obstakels voor innovatie. En innovatie is (mede) nodig om de actuele, urgente opgaven verder te brengen.

Dat roept vragen op voor de provincie. Wat is er, gezien de veranderende context, nodig om innovatie te (blijven) stimuleren? Welke focus kan men kiezen in het missiegedreven innovatiebeleid? Welke rol(len) en welk type interventies passen, gezien de context, de provincie hier het best? Waar heeft de provincie, in samenspel met Rijk en EU, de grootste impact, waar is welke rol het meest effectief in de verdere ontwikkeling en uitvoering van het missiegedreven innovatiebeleid?

Dringende lessen Brabants arbeidsmarktbeleid (doorloop uit 2023)

In 2023 is door BrabantAdvies in samenwerking met de andere regionale SER'en input geleverd in het landelijke adviestraject over de arbeidsmarkt voor de groene transitie. Daarnaast is in afstemming met het PACT in Brabant een inventarisatie gestart van de verschillende skills-gerichte initiatieven. In 2024 geeft BrabantAdvies op basis daarvan een reflectie mee aan de PACT-partners.

Inzet op gezondheid en leefomgeving

De Provinciale Raad Gezondheid (PRG) is gevraagd mee te denken over de ontwikkeling van een afwegingskader voor gezondheid en het vervolg van het Gezondheidsinformatieknooppunt. Daarnaast spelen er diverse actuele vraagstukken met betrekking tot de invulling van de goede randvoorwaarden voor gezondheidsbescherming, die de PRG graag wil betrekken: hoe gaan we om met chemische risico's en risico's gerelateerd aan ziekten die van dier op mens overspringen en hoe beheersen we deze risico's, wat betekent dit voor VTH? Denk bijvoorbeeld aan de transitie in het landelijk gebied of de gezondheidseffecten van industriële activiteiten. Welke rol kan de provincie opnemen in het proactief realiseren van een steeds betere omgevingskwaliteit?

Van Zorg naar Gezondheid

Collectieve preventie draagt bij aan het verkleinen van gezondheidsachterstanden en de druk op de gezondheidszorg. Hoe kan een meer nadrukkelijke provinciale inzet op collectieve preventie, waarbij gezondheidsbevordering via de fysieke en sociale leefomgeving van belang is, vorm krijgen? Hoe pakken regioplannen uit voor ambitie 'van zorg naar gezondheid'? Wat betekent dit voor Brabant op verschillende domeinen (sociale domein gemeenten, bestaanszekerheid, huisvestingsvraagstukken)? Op welke manier kan partnerschap met regionale/lokale en uitvoerende partijen en kennispartners hierbij ingevuld worden?

Maak ruimte voor jongeren (doorloop uit 2023)

BrabantAdvies is samen met de provincie in gesprek over de rol van de Young Professionals Brabant (YPB), als motor van het jongerenplatform. Dit platform is opgericht met het doel om de provincie (on)gevraagd te adviseren vanuit het jongerenperspectief. Verbreding en aanvulling is uiteraard een optie: op basis van vraagstuk en onderwerp zullen naast de YPB'ers ook andere jongeren en vertegenwoordigers van jongerenorganisaties aanschuiven. Hoe dit verder vorm krijgt is nog onderdeel van uitwerking met de provincie, ook in relatie tot tijdsinzet en de advisering vanuit BrabantAdvies. Specifieke onderwerpen die door de YPB als relevant zijn genoemd:

- Klimaat, vanuit het perspectief dat het nodig is om nu stevige stappen te zetten om afwenteling op toekomstige generaties te voorkomen.
- Gezondheid (in samenwerking met de andere raden), waarbij gezondheid en werk zeker voor jongeren een topic is.
- Input van de YPB op 'Levendig Brabant' ligt voor de hand, zeker ook vanuit het perspectief welk (cultureel) aanbod in Brabant jongeren relevant vinden.

BrabantKennis – werkplan 2024

De onderstaande activiteiten en adviesvragen op hoofdlijnen zijn afkomstig uit het werkplan BrabantKennis 2024.

Bubbels en Breuklijnen

Lijnen van verschil lopen door Brabant heen. Verschillen die interessant en spannend kunnen zijn maar ook problematisch kunnen zijn of worden. Zeker in een tijd als deze waarin we staan voor grote veranderingen met impact op alle Brabanders. Hoe leven we samen in Brabant en hoe geven we samenleven vorm richting de toekomst? In 2023 én 2024 worden de bubbels en breuklijnen verkend in onze provincie.

Nieuwe Maan festival voor transformatie

In januari 2024 presenteren BrabantKennis en Parktheater Eindhoven voor het tweede jaar op rij 'Nieuwe Maan: festival voor transformatie'. In een zeer divers programma vol voorstellingen, Maanredes en performances wordt het publiek meegenomen in een wereld van verbeeldingskracht, nieuwe toekomstbeelden en hoopvolle perspectieven.

De reis naar de maan gaf in de vorige eeuw een gezamenlijk doel waardoor het onmogelijke mogelijk werd. Die verbondenheid lijkt deze dagen soms ver te zoeken. Klimaatverandering, oorlog, pandemieën; de mensheid staat vandaag de dag voor grote uitdagingen en een opgave tot transformatie. Op zoek naar nieuwe vergezichten schetsen theatermakers en vooruitdenkers nieuwe perspectieven op de toekomst.

Tijdens deze Maanredes en voorstellingen komen uiteenlopende thema's aan bod maar een belangrijke plek is ingeruimd voor de rol en impact van nieuwe technologie en de impact van klimaatverandering en de energietransitie.

Waar in Europa wordt de toekomst van Brabant bepaald?

BrabantKennis wil in 2024 op geheel eigen wijze Europa en Brabant aan elkaar verbinden. De Europese verkiezingen vormen daarbij de achtergrond en creëren momentum voor een dergelijke verkenning maar zijn niet het doel van onze verkenning. Europa wordt op veel beleidsterreinen vooral gezien als een regelmaker en geldautomaat. Dit is belangrijk voor steden en regio's maar onze analyse is dat er ook nog een andere dimensie is die aandacht behoeft. Zeker naar de toekomst toe. Want de toekomst van Europa bepaalt in hoge mate de toekomst van Brabant. Welke kanten gaat Europa op? Meer of minder Europa, meer of minder samenwerken, meer of minder landen toelaten? Grote vragen die spelen op de langere termijn maar die vrij snel invloed hebben op wat er gebeurt in Brabant. Maar wat betekenen verschillende toekomstscenario's voor Brabant? En hoe kun je daarop anticiperen?

Deze verkenning geeft daarbij een vervolg aan de verkenning "Tussen vrees en vriendschap" waarbij nadrukkelijk de blik naar buiten wordt gericht.

Hoop voor Brabant

In 2024 bestaat BrabantKennis 10 jaar. Een mooi moment om de blik vooruit te werpen. We zitten in een tijdperk van veranderingen en dat roept onzekerheid en vragen op. Maar het biedt ook kansen om opnieuw vorm te geven aan de toekomst van Brabant. BrabantKennis gaat op interactieve en uiteenlopende wijze, via geschreven tekst, bijeenkomsten, podcast en andere manieren op zoek naar de Hoop voor Brabant.

PON & Telos – werkplan 2024

De onderstaande activiteiten en adviesvragen op hoofdlijnen zijn afkomstig uit het werkplan PON & Telos 2024.

Menselijk perspectief in beleid en bestuur

De veranderende verhoudingen in de samenleving, de complexe maatschappelijke opgaven alsook de veranderende rol van de overheid vraagt om een meer waarden gedreven benadering. Dit betekent dat de kennis vanuit de leefwereld niet los gezien kan worden van de kennis uit de systeemwereld. De dialoog moet gevoerd te worden over wat voor mensen van waarde is voor de kwaliteit van leven en leefomgeving. Pas daarna kunnen de juiste keuzes en afwegingen gemaakt worden. Het op deze wijze serieus nemen van het menselijk perspectief in de publieke beleidsvorming draagt niet alleen bij aan een behoorlijk functionerende (regionale en lokale) democratie, maar zal ook bijdragen aan het vertrouwen in de overheid en draagvlak voor de veranderingen die nodig zijn voor een meer toekomstbestendig Brabant. De inzet in 2024 op dit thema is tweeledig:

- Burgerperspectief als input voor de perspectiefnota: we zullen opnieuw een analyse maken van de verschillende opvattingen, houdingen en behoeften van inwoners van Noord-Brabant ten aanzien van de maatschappelijke opgaven die geprioriteerd zijn in het bestuursakkoord.
- Burgerlogica in de praktijk: door het verkennen van vragen als: op welke verschillende wijzen kan het menselijk perspectief beter geborgd worden in de publieke beleidsvorming? Hoe kunnen publieke data ingezet worden om op een meer systematische wijze inzicht te krijgen in het gedrag van Brabanders, de leefwereld en onderstromen in de samenleving?

Integrerend werken: afwegingen impactanalyse

Integrerend werken vraagt niet alleen een verbinding tussen diverse disciplines, stakeholders en beleidsthema's, maar ook om het maken van scherpe keuzes gebaseerd op weloverwogen afwegingen en analyses van impact van de keuzes. Daarin dienen mogelijke uitruilen tussen thema's worden meegewogen en expliciet en transparant gemaakt. Deze verkenning is bedoeld om de provincie Noord-Brabant te ondersteunen bij het beantwoorden van kennisvragen als: hoe kunnen we de gevolgen voor brede welvaart inzichtelijk maken op het moment dat we beleidskeuzes maken en wat betekent dit voor monitoring en sturing? Welk afwegingsinstrumentarium is behulpzaam om keuzes te maken in de fysieke ruimte, zowel onder de grond als op de grond en in de lucht. Wat is de impact op de (ervaren) gezondheid van Brabanders van de beleids- en uitvoeringskeuzes van de provincie?

Transitie landelijk gebied: inrichten met schaarste

Het landschap in het landelijke gebied wordt gevormd door een samenspel van functies zoals natuur, water, landbouw, mobiliteit, energie, wonen en recreatie. Diverse maatschappelijke opgaven doen echter een beroep op de schaarse ruimte in het landelijke gebied, denk aan opgaven voor klimaatverandering, schonere leefmilieu, betaalbare energievoorziening, aanpak woningtekort en krapte op de arbeidsmarkt. De aanpak van deze opgaven heeft consequenties voor de manier waarop landschappen, steden en dorpen inrichten, gebruiken en beleven. Het goed doordenken en creatief omgaan met de schaarse ruimte is onontbeerlijk voor een toekomstbestendig Brabant. Echter om duurzaam te kunnen veranderen zal in gezamenlijkheid de ruimtelijke 'puzzel' gelegd worden. Om beter te begrijpen wat de ruimtelijke puzzel inhoudt en op welke wijze daarin keuzes gemaakt kunnen worden, verkennen we vragen als: waar ligt het snijvlak tussen de verschillende transities (energie, klimaat, landbouw, water, mobiliteit)? Hoe kunnen we -in combinatie met de schaarse ruimte- hiermee omgaan op een manier dat ze elkaar versterken, en niet beconcurreren? Hoe kan de provincie randvoorwaarden scheppen om meervoudig ruimtegebruik en combinaties van functies mogelijk te maken?

Op welke wijze kan erop een transparante wijze prioritering gegeven worden aan de verschillende waarden in een gebiedsgerichte aanpak (domeinen en actoren). Welke rol kan een sociaaleconomische impactanalyse hierin vervullen?

Monitors

Op verzoek van de provincie houdt het PON & Telos een aantal thema's monitors bij. Zo heeft in het afgelopen jaar de dataverzameling voor de 4e editie van de Monitor Waarde van Cultuur plaatsgevonden. In 2024 zal de analyse, rapportage, vormgeving en presentatie van de monitor plaatsvinden. Deze inzet is onderdeel van het totaalproject Waarde van Cultuur waarvan BrabantStad opdrachtgever is. Binnen dit project levert het PON & Telos ook inzet in opdracht van BrabantStad (met KunstLoc als hoofdaannemer).

Een ander thema waar de provincie om de twee jaar een onderzoek naar laat doen is de ervaren kwaliteit van leven en leefomgeving in Noord-Brabant. In de jaren 2016, 2018 en 2020 lag daarbij de focus op de veerkracht van Brabant, sinds 2022 is de omslag gemaakt naar het denken vanuit Brede Welvaart. Deze Monitor Ervaren Brede Welvaart die in 2023 gepubliceerd is, blijkt een rijke inkleuring van de Staat van Brabant en heeft relevante voeding gegeven aan het Bestuursakkoord 2023-2027 - Samen maken wij Brabant! Om de dynamiek van Brabant en haar inwoners te kunnen blijven monitoren, zal in 2024 de volgende meting plaatsvinden. Daarbij houden we de

ontwikkelingen vanuit de Community off practice 'Burgers in Beeld' van het Nationaal netwerk Brede Welvaart in het zicht. Met verschillende provincies en planbureaus wordt gezocht naar mogelijke uniforme vragen over ervaren brede welvaart zodat vergelijking tussen provincie mogelijk wordt. Verder zal bij de meting in 2024 extra aandacht zijn voor een tweetal verbindingen/ontwikkelingen.

1. De provincie heeft al langer de ambitie om de kennis vanuit de systeemwereld meer te verbinden aan de kennis vanuit de leefwereld. Dit betekent dat de monitordata (beleving) sterker gekoppeld zal worden aan bestaande registratiedata vanuit bijvoorbeeld de Staat van Brabant, CBS regionale monitor brede welvaart en Het Regiokompas. Dit betekent dat we toe gaan werken naar een integrale monitor (ervaren) brede welvaart die gestoeld is op objectieve én subjectieve data.
2. Tegelijkertijd is er de ambitie om gegenereerde kennis over brede welvaart sterker te koppelen aan de verschillende fasen van de beleidscyclus en P&C cyclus van de provincie. Denk daarbij aan de bijlage van de Miljoenennota als voorbeeld. In 2024 verkennen we in hoeverre de kennis vanuit de continue monitoring van de kwaliteit van leven en leefomgeving sterker gekoppeld kan worden aan de genoemde cycli en wat dit betekent voor de rapportage/communicatievormen van de kennis.